

JE LI ISUS BIO HIPPY?

Živan Bezić

Tijekom prošle i ove godine na ulicama američkih gradova pojavljuju se, u većim ili manjim grupama, povorke dugokosih mladića i djevojaka koje neumorno skandiraju svoj bojni poklik »Jesus, Jesus!« Na transparentima što se nose u njihovim povorkama može se čitati: »*Jesus was a hippy*« (Isus je bio hippy).

Je li to istina? Otkada je Isus postao hipikom? Tko su ti mladići i djevojke koji ga svojataju? Imaju li oni što zajedničko s Isusom? Kako se Isus osjeća u hipijevskom društvu? Kakav je to »novi val« među američkom mladeži? Nije li to možda i neki znak vjerskog preporoda mladih?

Zanimljive činjenice

No počimo najprije od činjenica.

Kako novine pišu, a magazini i televizijski ekrani to i slikovito pokazuju, riječ je o veoma velikom broju sjeveroameričke mladeži (najmanje oko 500.000, a čini se da se radi i o milijunima) koja se u posljednje vrijeme oduševljava Kristom, i to manifestira javno i bučno. *Pokret* je započeo u Kaliforniji, kolijevci hipijevstva, tijekom prošle godine zahvatio gotovo čitavo područje Sjedinjenih Američkih Država, prodro je u Kanadu, a početkom ove godine (ovo je pisano u studenome 1971) zahvatio je i neke evropske zemlje.

Te mase mladih — koje se redovito smatraju i nazivaju »hippies« — žive skupno u manjim ili većim »obiteljima« i »komunama«, razbacanim po američkim farmama, šumama i samotnim mjestima ili se povlače po gradskim trgovima, parkovima i ulicama. Često se udružuju u velike zborove ili povorke pa kreću cestama izvikujući Ime *Isusovo* i noseći drvene križeve, brojne parole i transparente.

Zanimljive su parole što ih izvikuju ili nose napisane na velikim kartonima: »*Jesus loves you*« (Isus te ljubi)... »*Christ died for you, why not live for Him*« (Krist je umro za te, zašto ne živiš za njega)... »*All power thru (!) Jesus*« (Sva snaga po Isusu, a moglo bi značiti i: svaka vlast od Isusa)... »*Jesus is our life*« (I. je naš život)... »*Jesus is the Way*« (I. je put)... »*Peace in Jesus*« (Mir u Isusu) i sl.

Ne samo što izvikuju ime *Isusovo* ili ga nose na zastavama i pankartama, već ga ispisuju svuda: po zidovima, oglasnim pločama, motelima, automobilima, svojoj odjeći, na prsima, leđima i čak na pucetima. Mnogi oko vrata nose križice (katkada i povelike), krunice i medaljone s imenom ili slikom Isusovom. Često se pozdravljaju dizanjem kažiprsta desne ruke. Na pitanje što to znači, odgovaraju: »To je ime Isusovo« ili: »Jedan je samo put«, tj. Kristov.

Što je neobično za hipije, počeli su organizirati i međusobnu pomoć, socijalnu i zdravstvenu, i to pod egidom Isusova imena. U nekim mje-

stima su otvorili svoje vlastite ambulante, gdje se za njih brinu neki humani liječnici i njihovi simpatizeri. Imaju i svoje hipijevske kavane kojima su dali značajna imena: Katakombe, Put, Istina, Ja sam koji jesam itd. U njima vas nude kruhom, vinom (osim ako ne pripadaju apstinentskim grupama) i ribom. Tu se čita sv. Pismo, koje i inače uvijek nose sa sobom te ga daju i drugima na čitanje. Biblija je postala neizostavnim dijelom njihove oskudne prtljage. Ponegdje se može naići i na »Isusove šatore« koji pozivaju i primaju sve »izgubljene, zalutale i osamljene«. Na mnogim sveučilištima u SAD jedan od vođa Isusova pokreta, Bill Bright, osnovao je »Isusove campuse«, gdje se studenti okupljaju, diskutiraju i mole. Na svojem misionarskom kongresu u Illinoisu (prosinac 1970) okupio je oko 12000 mladih. »Evandeoski hipijevci« propagiraju Kristov kult svim sredstvima. Tako već izdaju preko 50 raznih novina, od kojih su neke dostigle visoku nakladu. Često ih nude prolaznicima besplatno, a uvijek uljudno, koji put i svečano odjeveni u tunike ili bijele haljine.

Da ovi mladići i djevojke iskreno misle i ozbiljno shvaćaju svoju vjernost Kristu, najbolje se vidi po masovnim krštenjima, koja upriličuju na obalama rijeka, jezera ili u bazenima. Nakon obreda traže od krštenika da žive asketski, poput Isusa, u potpunoj čistoći, bez droga i vina. Veći dio novokrštenih doista nastoji da živi po tim načelima.

Prosječni američki ljudi su prihvatili *Isusov pokret* sa simpatijama U njemu vide odvratanje hipika od sexa i droge te usmjeravanje prema pozitivnim vrednotama. Kao primjer možemo spomenuti popularnost rock-opere *Jesus Christ Superstar*. Premda je bila kritizirana od novina i vjernika, doživjela je rekordan broj posjetilaca, pretplatnici se već upisuju za travanj 1972 g., a računa se da će barem 5 godina dominirati Broadwayom.¹ Početkom 1972. opera kreće i prema Evropi. Hollywood je već otkupio pravo za njezino snimanje, a snimljena je i ploča pod istim imenom u više milijuna primjeraka. Još prije prikazivanja *Superstara* američka javnost je bila oduševljena jednom drugom operom religioznog značaja — *Godspell* — koja je dobila nagradu amer. katoličkog kazališnog udruženja. Istodobno postaju »hitovima« i mnoge druge religiozne pjesme, a neki pjevači se svrstavaju u redove »Isusova pokreta«. Tako npr. pjevač Pat Boone svojom je rukom krstio preko 200 obraćenika.²

Isusov val među mladeži prešao je već i Atlantski ocean. U Evropi se najprije pojavio na engleskom tlu. Tamo je stigao iz Amerike sa čitavom svojom obitelji bivši baptistički pastor Arthur Blessit i počeo javno nastupati s gitarama i tamburinima uz pomoć žene i djece. U nekoj garaži u Bromleyu osnovana je grupa *The children of God* (djeca Božja), koja okuplja uglavnom hipije voljne da se oslobode drogiranja, u čemu pokazuje apostolski žar. Članovi kolonije napuštaju svoja građanska imena te uzimaju biblijska, a imaju točno određeni dnevni red: 6 sati proučavaju bibliju, 3 sata rade manuelno, a 4 sata provode na

¹ *Slobodna Dalmacija*, 20. X. 1971.

² *Informations Cath. Internationales*, br. 394, g. 1971, str. 18.

ulicama u razgovoru s omladinom.³ U Londonu se 25. rujna na Trafalgar Squareu održao ogromni meeting, na kojemu je sudjelovalo oko 50000 mladih građana, pod parolom »Festival of Light« (svetkovina svjetla). Bila je to manifestacija vjere i nade u bolji svijet. Na njemu su prisustvovali i neki uglednici crkvenog i javnog života Engleske.⁴

U Njemačkoj se također naziru počeci »Isusova pokreta« prema kojemu se pokazao blagonaklonim i kard. Döpfner. Tako se npr. u Herne-u proslavio prošlog mjeseca omladinski dan pod nazivom Jesus-Festival, a u njemu je sudjelovala uglavnom protestantska mladež. Premda su se tu mnogi izjašnjavali kritički prema Crkvi, gotovo su svi prisustvovali i pjevali u bogoslužju.⁵ Slično se gibanje opaža također i u Hollandiji.

Upadno je da se ovaj pokret mladih uvijek veže uz ime Kristovo, i to uz njegov oblik »I s u s«, čime, valjda, žele naglasiti svoju bliskost njegovom ljudskom liku. Ne ističu toliko Isusovu nauku, ali su očarani njegovom osobom i životom. Obično se nazivaju »Jeus-people« (Isusov narod), »Jesus-movement« (I. pokret), »Jesus-revolution (I. revolucija), »Jesus-generation« (I. naraštaj), pa čak i »Jesus-trip« (teško prevesti; u hipijejskom žargonu »trip« znači: uzimanje droge, putovanje u ekstazu, opojno stanje uzrokovano halucigenim sredstvima, doživljaj »sreće« u psihedeličnom transu). Rado se krste i drugim religioznim imenima: Božja djeca, sljedbenici Mesije, Put i sl.

Publicitet tom pokretu dali su, naravno, najprije američki listovi. Već 9. veljače 1971. o njemu je pisao *Look*, a 23. ožujka i *Newsweek*. Međutim tek magazin *Time* (21. VI. 71) donio mu je svjetsku popularnost. U Njemačkoj je među prvima o Isusovom pokretu pisao *Ruhrwort* 10. IV. 71, a katolički *Publik* je prenio 25. VI u prijevodu *Time*-ov članak. Ironički i kritički prikazuju ga listovi *Konkret* (15. VII), *Die Zeit* (24. IX), *Pardon* (nov. 71), *Die Reine Wahrheit* (aug. 71). *Informations Catholiques Internationales* ga je prvi put spomenuo u svom broju 388, a u br. 394. mu je posvetio opširni prikaz. U nas mu je posvetio pažnju *Glas Koncila* (16. V), *Družina* (18. VII) i *VUS* (17. XI).

Kako je Isus »postao« hippy?

Poslije drugog svjetskog rata suvremena mladež u svijetu, a najviše na Zapadu, bila je nazivana prelaznom, skeptičnom, razočaronom, izgubljenom i potrošačkom generacijom. Iza toga je počela pokazivati znakove kritičnosti, emancipacije, reformizma, radikalizma, politiziranja i revolucionarnosti (idoli: Che Guevara, Castro, Mao). Izgledalo je da su joj glavni ideali: kontestacija, protest, nasilje, revolucija, a možda i društvena anarhija (besprizorni, huligani, Halbstarke, Gammleri, teddy-boys, provos, ragare, blousons-noirs, beatnici itd.). Nenadano se, na opće čuđenje, u SAD pojavio pokret »hippie« i brzo se proširio po čitavom svijetu.⁶ Dobro su nam poznati njegovi dugovlasni i ćupavi pred-

³ *Christ in der Gegenwart*, br. 39. g. 1971, str. 306.

⁴ *Citta Nuova*, br. 21, g. 1971, str. 23—25.

⁵ *Christ in der Gegenwart*, br. 41, g. 1971, str. 322.

⁶ Th. Roszak, *Vers une contre-culture*, Ed. Stock, Paris 1970.

stavnici sa svojom filozofijom pasivnog otpora potrošačkom društvu, eskapizma, nonkonformizma, nerada, drogiranja i seksualne slobode. Uz mnoge svoje mane, oni su zadivili svijet svojom miroljubivošću, krotkošću, plemenitošću, darežljivošću, iskrenošću te prezirom komfora i novca. Još uvijek su nam ostali čudnim i neshvatljivim fenomenom ljudskog društva.⁷

Dalekovidni ljudi su navrijeme primijetili neke religiozne elemente u hipijevskom pokretu. Tako, npr., američki sociolog Andrew Greeley je još g. 1969. pisao (u čikaškoj katoličkoj reviji *The Critic*) o mnogim religioznim segmentima hipijevskog mentaliteta, koje je on nazvao psihedelizmom. Greeley te religiozne sastojke vidi u hipijevskom povraćanju prirodi, traženju extaze i transcendencije (pomoću drogiranja), kontemplativnim sklonostima hipika, ceremonijalnom odijevanju (čudna odjeća, amuleti, križići, krunice), ritualnom vladanju (određene geste, posebni obredi sastajanja), bratskoj solidarnosti, pa čak i u seksualnom izivljavanju (koje on povezuje sa sakralnom prostitucijom poganskih religija). Greeley s gorčinom primjećuje da se danas Crkva svjesno i namjerno sekularizira, dok mladi naraštaj spontano traži novu religioznost i sakralnost. I američki pastor Bob Fitch vidi u hipijevskoj narkomaniji jedan od surogata za pravu religiju.⁸ Religioznu glad hipici otkrivaju i svojim čitanjem pretežno vjerske literature.⁹ Religiozni supstrat hipijevskog pokreta zapažaju i neki drugi pisci.¹⁰

Uza sve to što nije bilo teško opaziti određene religiozne komponente u hipijevskoj filozofiji i vladanju, ovaj nagli i jaki buktaj religioznosti među »Isusovim narodom« izazvao je u svijetu i Crkvi prilično iznenađenje. Nema tome dugo da je Jean-Francois Revel ustvrdio da suvremeni naraštaj mladih nema smisla za kršćanske vrednote,¹¹ a eto taj isti naraštaj se nazvao »Isusovom generacijom« i »djecom Božjom«. Isto tako nije bilo davno da je poznati engleski beatles John Lennon samosvjesno izjavljivao da su on i njegovi drugovi popularniji od Isusa Krista. Međutim, razvoj događaja je pokazao da je novi mladenački val izniknuo na starom kršćanskom korijenu američkog naroda i ljudske duše uopće.

Kako je do toga došlo? Mislim da je temeljni poticaj za »Isusovu revoluciju« bio teško razočaranje mladih u sami hipijevski pokret. Njihove pacifističke sanje i nenasilni pokušaj preobrazbe društva naišli su na policijske pendreke. Mjesto ljubavi, »lowe generation« je doživjela prezir i batine, a vlastita anarhija ih je bacila u očaj.

⁷ J. M. Domenach, »Un phénomène aussi irrationnel que les mouvements populaires du Moyen Age: refus absolu du système de la production-consommation, retours à la nature, recherche d'une sagesse qui est folie« (*Esprit*, br. 10, g. 1970, str. 488).

⁸ »La communauté hippie en général insiste encore sur le fait que la drogue élargit la capacité mentale et possède une signification religieuse.« (*Esprit* br. 10, g. 1970, str. 509).

⁹ »J'ai trouvé souvent les mêmes livres sur les étagères des communes. La plupart dénotent un intérêt pour la religion« (B. Fitch, *ib.*, 511).

¹⁰ Michel Lancelot, *Le phénomène hippie*, Ed. A. Michel, Paris, 1968. Prevedeno na talij. pod naslovom »*Voglio guardare Dio in faccia*«, Ed. Citadella, Assisi, 1971.

¹¹ J. F. Revel, *Ni Marx ni Jésus*, Ed. Laffont, Paris, 1970.

Prezasićeni seksualnom raspuštenošću osjetili su potrebu duhovnih uživanja. Smrad, fizička i moralna prljavština, u kojoj su do sada živjeli, probudila je u njima želju za čistoćom. Opajanje marihuanom, hašišem, heroinom, cannabisom, LSD-om i ostalim halucigenima upropastilo im je zdravlje i oduzelo mladenačku snagu, na koju je mladež ipak ponosna. Opojnost umjetnih extaza koštala ih je teških psihičkih i tjelesnih poremećaja, a mnoge i života. One rijetke i kratke časove »zanosa« trebalo je skupo platiti potpunom iznurenošću i bolešću. Napokon, i onaj strašni zločinački ispad Mansonove »obitelji« (Sotona!) otvorio im je oči, te je sada dobronamjerno većini jasno kamo ih vodi raskalašeni hipizam.

Nakon neuspjeha mnogih mladenačkih demonstracija, kontestacija, okršaja s policijom i revolucionarnih pothvata, umorni od borbe, razočarani s neuspjeha mnogi hipici su se povukli u »podzemlje«. ¹² Među njima se našao i lijepi broj vjernika katoličke i protestantske konfesije koji su, bilo iz solidarnosti s osporavateljima, bilo željni liturgijske i doktrinarne slobode, počeli osnivati svoje vjerske klubove i kružoke, bez nadzora hijerarhije i mimo crkvenih zakona (*Underground Church*). ¹³ U isto vrijeme se među nekim američkim sektama pojavilo tzv. »duhovsko gibanje« (*Pentecostalism*) sa svojom glosolalijom i mističkim zanosima, što je privuklo mnoge studente i hipike iz katoličkih krugova. Kako je poznato, američki katolički episkopat je dosta povoljno ocijenio pentekostalističko gibanje. ¹⁴

Još prošle godine se neki B. King kandidirao na izborima u Rhode Islandu pod parolom »Glasajte za Isusa«! Hipici nikada ne žive sami, vole se udruživati. Među bezbrojnim oblicima njihovih udruženja postoje i tzv. *kršćanske komune*, kao npr. ona u Novatou, koja sudjeluje u župskom bogoslužju i evangelizira mladež iz okolice. Poznata je i »Messiah's New World Crusade« (San Francisco), čiji se članovi trude da čudorednim i zdravim životom naviještaju Mesijinu poruku. Slične skupine mladih vjernika su uporno i primjerno unosile kršćanske ideje među hipijevski narod. Oni mladići i djevojke koji su htjeli doživjeti meskalinske vizije i extaze »na kršćanski način« našli su utočište u jednoj sekti s pretencioznim imenom *Native American Church*, koja između svojih 250.000 pripadnika broji najviše starih indijanskih urođenika. U svojim obredima ova »crkva«, pored uzimanja meskalina, prakticira prastare indijanske simbole i tradicije.

Tako smo otkrili još jedan čimbenik koji je religiozno usmjerio hipijevski naraštaj. To su *utjecaji starih istočnih religija*, u prvom redu iz Azije, a osobito iz one prave Indije, čijim imenom su bili nazvani prvobitni američki domorodci. Stoga se danas uz ime Isusovo vrlo često

¹² Walter Hollstein, *Der Untergrund. Zur Soziologie jugendlicher Protestbewegungen*, Luchterhand V. Neuwied-Berlin, 1969.

¹³ W. W. Meissner, *Group dynamics in the religious life*, Notre-Dame, 1966. M. Boyd i dr. *The Underground Church*, Sheed a. Ward, New York, 1968. T. Steeman, *The Underground Church*, D. Outler, Boston, 1969. J. T. Maertens, *Les petites groupes et l'avenir de l'Eglise*, Centurion, Paris, 1971.

¹⁴ E. D. O'Connor, *The Pentecostal Movement in the Cath. Church*, Ave Maria Press, Notre-Dame, 1971.

spominju Buda, Krišna i druga divinizirana bića. Za hipijevce sklone miru i mirovanju, a nesklone radu i borbi, stare su azijske religije, sa svojim isticanjem meditacije i kontemplacije, bile pravi mamac. U njima su našli »više« opravdanje za svoj pasivitet, a ujedno obilje mogućnosti za razmatranje, maštanje, čuvstvovanje, tajnovitost, egzotiku i mističizam, dakle sve oni doživljaji što su najbliži njihovom mentalitetu. U Ameriku su navrili brojni »mudraci« s Istoka, fakiri i gurui, propovijedajući yogu, zen, okultizam i magiju. Naišli su na dobar prijem kod mladeži i nekih intelektualnih krugova. Preveli su na engleski indijske sv. spise, tibetansku »Knjigu mrtvaca«, kao i kinesku zbirku poslovice »I Ging«. Svojom muzikom, mistikom i ritualom mnoge mlade privlači tzv. »Hare-Krishna-Movement«, koji izdaje i vlastito glasilo »Back to Godhead« (Natrag Božanstvu). Brojne pristalice ima i »Bhakti-Yoga« udruženje, koje naglasuje ljubav prema Bogu te sličnosti između Vedanta i Biblije. Tako se, eto, linijom Mao — Buda — Krišna došlo i do Krista.

Hipijevskom okretanju prema vjeri pridonijele su još i neke druge *specifične američke prilike*. Posljednjih godina npr. Kalifornija je bila uzbuđena s više jačih potresa, koji su stvorili raspoloženje zabrinutosti i očekivanja »svršetka svijeta«. Kako je poznato, tom raspoloženju doprinose i brojne adventističke sljedbe, a najviše je rašireno među sljedbenicima grupe »Božja djeca«. Nezadovoljni ovim svijetom hipici nemaju ništa protiv njegova nestanka. Na pitanje Edgara Morina kako mu je ime, jedan hipik daje karakterističan odgovor: »My name is agony« (ime mi je umiranje).¹⁵ S druge opet strane mnogi mladi žele do kraja uživati ovu zemlju što mora nestati. To je u skladu s njihovim obožavanjem prirode i slobode. Neki sociolozi to nazivaju »novim rousseauizmom«, a neki »religijom života, prirode i slobode«. Hipici, međutim, sebe nazivaju »green power« i uplašeni su opasnošću uništenja prirodnih ljepota. Ne samo oni, nego i čitavo javno mišljenje Amerike je potreseno sviješću o opasnosti za prirodu od neobuzdane industrije i moderne tehnike. Odatle je nikla »Ecology Action«, pokret za spasavanje prirode i ljudskog okoliša, a njega podupiru i hipici.

Uz gornje (ne)prilike još je jedan faktor produbio religioznu svijest američke mladeži — *vijetnamski rat*. Hipici ne vole rat, oružje i nasilje, a tamo ih se sili da ratuju i da ginu. »Prljavi rat« u Vijetnamu ih je utvrdio u njihovu pacifizmu. Oni uviđaju da je svaki rat nešto sasvim suprotno Isusovim idejama. To ističu u svojim parolama i marševima. Mnogi svećenici, protivnici vijetnamskog rata (kao npr. braća Berrigam) služe im za uzor i privlače ih Kristu.

Međutim, »Isusov narod« ima i svoje vlastite proroke i učitelje. Među njima stoji na prvom mjestu Timothy Leary, bivši sveučilišni profesor, tvorac hipijevske filozofije i praktični hipik. On osobno nije širitelj Isusova kulta, ali prihvaća vjerske vrednote i smatra se vjernikom. Uz njega se ističu također Richard Alpert, bivši budistički monah, te Ralf Metzner, stručnjak za psihedelizam. Ona tri su skupa napisali

¹⁵ *Esprit*, br. 10, g. 1970, str. 538.

knjigu o svojim psihedeličkim iskustvima.¹⁶ No danas je zasjenio Learyjevu slavu jedan već pokojni učitelj, Hermann Hesse, poznat po svome djelu »Siddharta«. Njegove ideje o povratku prirodi, o duhovnosti i meditaciji i otkrivanju samoga sebe našle su u posljednje vrijeme oduševljene pristaše, a njegove knjige doživjele ogromne naklade. Potpuno kršćanski orijentirani propovjednici »Isusova pokreta« jesu Steve Gaskin, bivši sveučilišni profesor, a sada hippy, te Don Hamrick, bivši pastor. Njihov upliv na mlade je dosta velik, a ima još i mnoštvo manje poznatih lidera, uglavnom vođa pojedinih grupica i komuna.

Je li Isus stvarno »Hippy«?

To pitanje, naravno, nema historijskog smisla, jer Isus nije bio nikada neki hipik. Ono ima smisla samo u njegovu aktuelnom značenju: koliko Isusova duha i nauka ima u suvremenom hipijeveskom pokretu? Ili drugim riječima: što autentični Isus znači za današnje njegove pristaše koji se kupe pod zastavom »Isusova pokreta«?

Pogledajmo najprije što ima stvarno kršćanskoga u spomenutom pokretu.

Mnoge hipijeveske ideje zaista su kršćanske. Oni poštuju vjeru i osjećaju njezinu potrebu. Istina, oni je često shvaćaju jednostrano (vjera kao osjećaj) i prilično mutno, ali je iskreno prihvaćaju i rado čitaju Bibliju. Njihov najveći ideal je ljubav, dakle pravi kršćanski ideal. Ljubav je leitmotiv svih njihovih nastupa i akcija. Pacifizam i nenasilje su doista kršćanske vrijednosti koje rese hipike. Sveprisutni ritualizam (hippie-mass, pop-jazz- i beat-muzika u bogoslužju, vjerski emblemi) također je religiozna komponenta njihove svakidašnjice. Spontanošću, prirodnošću (sami sebe nazivaju »flower-children«, tj. djeca cvijeća), jednostavnošću (imenuju se i »street-people«, narod s ulice, priprosti puk, »maleni« iz Evanđelja) i nonkonformizam spadaju također u okvir kršćanstva. Hipijevesko uvjerenje da čovjeka određuje njegov »biti«, a ne »imati« potpuno je u duhu Evanđelja.

U »Isusovu« se pokretu, međutim, nalaze i neki nekršćanski elementi: antidogmatizam, necrkvenost, upliv i primjesa istočnih poganskih religija, socijalna neangažiranost, pasivnost i fizička zapaštenost. Ni hipijeveska apolitičnost nije u skladu s građanskim i patriotskim dužnostima kršćanina.

Vladanje »Isusovih« hipika postaje sve pozitivnije. Dakako da se ne može govoriti o istovjetnom moralnom ponašanju tako ogromne mase amorfnih pojedinaca i grupa, ali je činjenica: »Isusov narod« želi biti čudoredan. Većina ih je odbacila stare hipijeveske poroke: drogu, sex, prljavštinu. Pače, može se reći da su mnogi prešli u neki moralni rigorizam, pa čak i u asketizam. Danas su među njima zabranjeni spolni odnosi i drogiranje, teže za pravom i potpunom čistoćom. Preziru udoban život, zgrtanje novca i odriču se »potrošačkog« društva. Po ugledu na

¹⁶ T. Leary, R. Metzner, R. Alpert, *Psychedelische Erfahrungen*, Barth Verlag, Weilheim 1971.

Isusa žive umjereno, mole i praktikiraju bratsku ljubav. Njihova solidarnost, društvenost i spremnost na pomoć mogu nama kršćanima služiti za uzor.

Doduše, njihov pojam Isusa je dosta neodređen, nejasan, bizaran, katkada i kontradiktoran, ali Isus je njihov stvarni ideal. Služi im u svemu za uzor i primjer. U težnji da mu budu sasvim slični neki mladići se i odijevaju à la Isus. U tunici i sandalama, s dugom kosom i bradom hodaju naokolo i propovijedaju Krista. Mnogi su postali revni poput pravih apostola. No, je li njima Isus zaista Bog? O tome se ne izražavaju. Kristovo se božanstvo gotovo i ne spominje. Čak se rijetko među njima čuje i Isusov naslov »Krist«. Isus je za njih više idol nego Bog. On je »star« (zvijezda), čak i superstar, on je »superman« (nadčovjek), »champion« (pobjednik, junak) i mučenik za čovječanstvo. Ali, jeli to potpuni i autentični Isus, onaj iz Evanđelja, onaj u koga vjeruje Katolička Crkva? No budimo strpljivi, nemojmo odmah osuditi ovaj dobronamjerni »Isusov narod«. Možda će ispovijedanje Isusova čovječjeg herojstva biti mladim »isusovcima« put i do priznanja njegova božanstva.

Za nas je interesantno još jedno pitanje: kakav je odnos »Isusove generacije« prema Crkvi? Prvo što moramo ustvrditi jest činjenica da je ovaj naraštaj izrastao izvan Crkve. Nije se direktno rodio u krilu ni jedne crkvene zajednice. Prema svima je neutralan, a sačinjavaju ga pripadnici svih konfesija: najviše protestanti, zatim katolici, a ima također i Židova te velik broj bivših bezvjeraca. Mnogi su mu pristupili jer su bili razočarani u svojoj crkvi. Tamo nisu našli ono što su tražili i očekivali. Ogorčeni, pošli su u potragu za vlastitim Isusom, čovjekom svojih sanja.¹⁷ Među »Isusovim narodom« pokazuju se dvije tendencije. Jedna želi surađivati s Crkvom i razvijati se u njezinu krilu, a druga je radikalna u svojoj samostalnosti (osobito »djeca Božja«) i otklanja svaki dodir i svezu sa službenim kršćanstvom.¹⁸

U svojoj većini »Isusovi učenici« nisu protivnici Crkve. U njoj gledaju samo jedan promašeni ideal. Uglavnom ne dolaze u crkvu, ali im je drago vidjeti svećenika u svojim redovima i zadovoljni su ako im se obavljaju vjerski obredi u njihovoj sredini. Jednako spremno sudjeluju u katoličkoj misi kao i u protestantskom bogoslužju. Jedan manji broj hipika nastupa kao pravi kršćani, zauzeti su apostolatom i priznaju svoju Crkvu. Svi poznavaoци »Isusova pokreta« tvrde da u njemu nema jednog centralnog vodstva niti zajedničkog konfesionalnog stava.

A kakav je stav službene Crkve prema »Isusovim hipicima«? Katolička Crkva nije nikada zauzela niti izrazila svoje stanovište prema hipijeveskom pokretu, pa ni prema »evanđeoskim hipicima«. Katolički svećenici, teolozi i novinari izriču različite sudove, od negativnih i kritičkih do pozitivnih. Kardinal Döpfner vidi u njima mnogo pozi-

¹⁷ J. M. Domenach piše: »C'était pour moi une sorte de maquis du bonheur — un maquis désarmé, et désarmant. Ils m'ont dit: Nous sommes allés dans les églises et nous avons constaté que les actes ne suivaient pas les paroles; alors nous avons décidé de vivre conformément à ce que nous croyons.« (Esprit 10, g. 1970, st. 489).

¹⁸ Christ in der Gegenwart, br. 45, g. 1971, str. 354.

tivnoga,¹⁹ a biskup Fulton Sheen ih blagonaklono pozdravlja.²⁰ Paulist o. Ellwood E. Kieser u njima vidi na djelu »Duh Božji.«²¹ Isusovačka revija *America* priznaje da se događa nešto neobično, čemu se treba radovati.²² Katol. laički list *National Catholic Reporter* prihvaća Isusove hipike sa simpatijama, ali priznaje da još treba očekivati njihove plodove.²³ James Nolan je prema njima skeptičan i njihovo oduševljenje Isusom smatra samo jednom novom drogom.²⁴ Neki katolički svećenici su očarani ovim pokretom hipija, stoje im na raspolaganju i zalaze među njih (kao npr. na otoku Wright, gdje se je okupljalo do 200.000 hipija). Nemojmo zaboraviti da je papa Pavao VI dne 6. IV 1971. primio u Vatikanu veliku grupu evropskih hipika, slušao njihov koncert i pjevanje te u kratkom govoru odao priznanje njihovim idealima.²⁵

Protestanti također različito ocjenjuju »Isusov pokret«, većinom ipak pozitivno. U kršćanskim hipijevskim komunama žive mnogi pastori, čak s čitavom obitelji. H. Cox, baptistički profesor teologije, za njih se oduševljava, a Billy Graham, poznati propovjednik, ima za njih najljepše riječi: »Po mome mišljenju ovo je najveća duhovna revolucija stoljeća.«²⁶ Protest. revija *Christianity today* drži da je ovaj pokret isto što i »voda za suhu zemlju« (ib. 20). Iako više oprezan, drugi protest. list *Christian Century*, ipak preporučuje da se »ne gasi duha« u evanđeoskim hipicima (ib. 20). U istom listu (16. X 1971) historičar R. Lovelace tvrdi da je njihov pokret »kršćanska obnova američkog stila«. Neke protestantske sekte su, međutim, oštro protiv novog pokreta te odbijaju s indignacijom svaku njihovu vezu s Isusom (kao npr. Plain Truth).²⁷

Što da sami reknemo o »Isusovu pokretu«?

Nije lako sa sigurnošću donijeti *svoj sud*. Predaleko smo od mjesta zbivanja, premalo poznamo taj čudni narod, o njima čitamo suprotne vijesti i ocjene. Za mnoge kršćane je ovaj pokret samo snobizam, moda, jedan novi val više. Sigurno da unutra ima svega toga, ali nam se čini da »Isusov pokret« ipak nije samo pomodarstvo. Ne možemo zaniijekati da suvremena mladež stvarno traži novi i dublji smisao života.

Nekima izgleda da se jednom drogirani ne mogu više ostaviti svog opijuma, te da je Isus samo jedno *nova zamjena za staru drogu*. Takvo mišljenje npr. sugerira *Informations Cath. Int.* samim naslovom svoga članka o hipijima »Une nouvelle 'drogue' nommée Jésus« (br. 394, str. 14). Tom dojmu idu na ruku i sami hipici, jer se među njihovim parolama mogu čitati i ove: »Jesus is my trip« ili »My trip is God«. Nema sumnje, nekim hipicima religija može biti surogat za napuštenu drogu, ali ne svima. Mnogi su je napustili potpuno svjesno, opareni njezinim podmu-

¹⁹ *Christ in der Gegenwart*, br. 39, g. 1971, str. 306

²⁰ *New York Times*, 8. 8. 1971.

²¹ *Informations Cath. Int.*, br. 394, g. 1971, str. 15.

²² *America*, 26. 6. 1971.

²³ *National Cath. Reporter*, 30. 7. 1971.

²⁴ *Ramparts*, august 1971.

²⁵ *Glas Koncila*, br. 9/71.

²⁶ *Informations Cath. Int.*, br. 394, g. 1971, str. 19.

²⁷ *Die Reine Wahrheit*, august 1971.

klim učincima, i sada žive herojski uzdržljivo. A onda treba reći i ovo: pokretu pristupaju novi koji se nisu nikada drogirali, a ni svi stari hipici nisu bili narkomani.

Ima ih dosta koji u hipicima vide samo jednu *kulturnu revoluciju*, sličnu onoj Maovoj u Kini. Za druge je to samo »subkultura« ili »protokultura« (Roszak), a trećima uopće nije kultura (J. M. Domenach).²⁸ Možda je hipijski naraštaj samo neka *socijalna revolucija*? Svakako. Isključivši se iz postojećeg društvenog poretka (kapitalističkog i socijalističkog), odričući se potrošačkih struktura, povlačeći se u prirodu i odbijajući modernu civilizaciju, hipiji su postali »ljudi na granici«, outsidersi. Međutim, oni ipak ne ničeju radikalno ovo društvo, nemaju namjere da ga nasilno ruše, pače se u potrebi njime i koriste. Stoga ih neki politolozi trpaju u običan *politički pokret*, koji ide samo za promjenama građanskih struktura, za promjenom establishmenta. U hipika se čak pokazuju i neke konservativne note: ženi ne dopuštaju javni rad, stoje daleko od crnaca i načelno su apolitični. Kako su onda politički pokret? Baš zato što se odriču svake politike, via facti zauzimaju određeno političko stajalište, odgovaraju pristaše političke teorije. Važno je, međutim, to da se hipici nikako ne žele baviti politikom i u nju ne polažu nikakve nade.

Bez sumnje: hipijeovski religiozni pokret ima u sebi svih navedenih ingredijenata. On je i moda i droga, on je kulturna i akulturna revolucija, on je (a)socijalno i (a)političko gibanje, no on je također (a možda i na prvom mjestu) i *vjerski pokret* mladih tragalaca za srećom, ljubavi i Bogom.

Bez straha da ćemo pogriješiti, mirne duše možemo ustvrditi: u »Isusovu pokretu« je zaista Isus prisutan. U njemu ima prave vjere i pravog kršćanstva. Hipici su instinktivno i podsvjesno otkrili sadržaj Isusove besjede na gori. Spoznali su gdje se nalazi pravo blaženstvo, samo su nestrpljivi kad ga žele postići jedino naravnim sredstvima i hoće da ga imaju odmah: »paradise now«. Nemoguće je da u »Isusovu narodu« ne djeluje Duh Božji i da njime ne provejava duhovski povjetarac. Ako ćemo suditi po Isusovu kriteriju »plodova«, dobri plodovi su već tu. Isusovi hipici su stvarno postali bolji, žive urednije i ćudorednije.

Istina, njihova vjera ima nedostataka, psiholoških i teoloških. U njoj se naziru heterogeni elementi (kršćanski i poganski, američki i orijentalni, rousseauistički i komunitarni, mistički i hedonistički), ali je njihova vjera iskrena i dosljedna. Možda i dosljednija od naše, premda mi sebe smatramo starim i pravim kršćanima. Manje je važna njezina forma (pa i sadržaj), koliko činjenica da je vjera ipak tu, da suvremena mladež vjeruje u Boga i bolji svijet. »Isusov naraštaj« doista traga za duhovnim vrednotama koje su bile zaboravljene ili zapostavljene u našem tzv. kršćanskom svijetu.

Pogotovo je simpatično nastojanje »djece Božje« da svoj život usklade s novootkrivenom vjerom. Nije se lako izvući iz opojnosti droge i draži sexa, a oni su imali vjere i snage da to učine! Ono što nije uspjelo na-

²⁸ »Ce n'est pas une culture. C'est l'annonce de la fin d'une culture« (*Esprit*, br. 1, g. 1971, str. 173).

stojanjima roditelja, akcijama Crkve, škole i države, pa ni »pomoći« policije, uspjelo je Isusovu dolasku u srca hipija. To moralno čudo za mene je najbolji dokaz da je Isus »postao hippy«.

Ne mogu se nijekati i neki negativni elementi u hipijevskoj religioznosti, osobito faktor pomodarstva. To je i glavni razlog zbog čega neki stariji malo drže do ovog pokreta (npr. američki protest. pastor Bob Fitch piše: »U početku svojih posjeta komunama učinio sam pogrešku da sam previše ozbiljno uzeo njihovu vjersku orijentaciju. Sada mislim da je oni jednostavno smatraju praktičnim oruđem«).²⁹ S pravom se čovjek pita: koliko je to duboko i kako dugo će trajati? No bilo bi podlo s naše strane postavljati slična pitanja, a ništa ne poduzeti da se mladim Isusovim prijateljima pomogne produbiti njihova vjera i ustaliti njihov početnički žar. Svi mi — koji u svojim srcima nosimo njihovu vjeru — dužni smo im priskočiti u pomoć. Moramo ih shvatiti i prihvatiti!

Čini mi se na mjestu još jedno upozorenje previše revnim apostolima s crkvene strane: čuvajmo se od direktnih zahvata u hipijevski stil života. Ne bi bilo pametno da im se pokušamo institucionalno nametnuti (ili, suvremeno rečeno, da s njima »manipuliramo«). Uništili bi njihovu spontanost, a time i čar njihovih zanosa. Samo bi pospješili njihov rasap i ugasili tek rasplamsale plamenove mladenačkog entuzijazma. Uvenuli bi netom procvali pupoljci ovoj »djeci cvijeća«. Možda bi pokušaj crkvenog pokroviteljstva nad »Isusovim pokretom« — kako to dobro zapaža »Church Times« (3. IX 1971) — za njega značio »smrtni poljubac«.

Ne ćemo ići tako daleko da s Charles Reichom nagovijestimo skori trijumf hipijevstva³⁰ ili ga proglasimo »novom američkom religijom« (A. Greeley). Još manje mislimo da je ono pojava novoga poganstva ili surrogat za staro kršćanstvo. Ali je u svakom slučaju jedna ozbiljna religiozna revolucija među mladeži.

Uza sve njezine nedostatke, »Isusova revolucija« za sve nas je ipak —
z n a k n a d e.

²⁹ *Esprit*, br. 10, g. 1970, str. 512.

³⁰ Charles A. Reich, *The Greening of America*. New York 1971.